

„Dawni Mieszkańcy Rybnika. Społeczność sprzed 301 laty”

Cz. 3 Golejów, Wielopole, Kamień

Przypomnijmy, że wśród różnych źródeł do dziejów Rybnika, jakie ujawniono w ostatnich latach, znalazły się zestawienia opłat jakie w latach 1685-1738, z dużymi brakami pomiędzy 1690 a 1715 rokiem, wnosili na rzecz kapłana– proboszcza sprawującego posługę liturgiczną w rybnickim kościele parafialnym, mieszkańcy poszczególne wioski oraz miasta. Po przedstawieniu w poprzednich odcinkach Smolnej, Niedobczyc, Chwałęcic, Orzepowic oraz Ochojca, dziś prezentujemy kolejne miejscowości przynależne do rybnickiej parafii – Golejów, Wielopole oraz Kamień. Z ponad dwudziestu wykazów wybrano ten odnoszący się do 1719 roku, czyli dokładnie sprzed trzystu lat.

Trzy wybrane miejscowości różnią się dość znacznie od poprzednich. Po części ich stan własnościowy uległ zmianie w owych latach. Dotyczyło to Golejowa. Od XV wieku wymieniana jako wieś rycerska, zmieniała w ciągu kolejnych stuleci swoich właścicieli, aż ostatecznie wykupiona przez pana na Rybniku, Karola Gabriela Wengerskiego, znalazła się w granicach tzw. rybnickiego państwa, co nastąpiło w 1712 roku. Wielopole od swych początków jako obszar rolny o dużym znaczeniu, choć słabo zaludniony. Osada najpewniej powstała u schyłku średniowiecza, jako zaplecze rolne okolicy. W XVI w. była to wioska rycerska, która wraz z Jankowicami (Rybnickimi) w 1604 r. została wykupiona przez Władysława Popiela IV Lobkowica i włączona do państwa rybnickiego. Kamień w tej grupie wyróżnia się, gdyż ówczesnie, czyli w 1719 roku jak i wcześniej oraz później pozostawał własnością rycerską. W XVII wieku dostrzec można coraz silniejszą rolę tutejszej szlachty, która przejmowała grunty chłopskie tworząc duże folwarki, z czasem zakładając tu także hutę szkła. Społeczności, wsi które dziś przedstawimy nie były zbyt liczne, ale też wykazy nie obejmują najpewniej ludności uboższej – zagrodników, chałupników i pracowników rolnych folwarków.

Golejów	Wielopole	Kamień
<i>Jakub Golik</i>	<i>Philip Caprol</i>	cztery działki folwarku były w rękach szlachcica pana <i>Zmeskal</i>
<i>Mikolaÿ Golik</i>	<i>Jan Przeleieess</i>	
<i>Joseph Golik</i>	<i>Michal Kuczera</i>	grunty zwane: <i>Jureczkowski</i> i <i>Wiejaczkowski</i> należały do młodszego (<i>młody</i>) jak go określono, pana <i>Zmeskal</i>
<i>Jakub Kaczmarzik</i>	<i>Bartek Skrzypiec</i>	
<i>Girzi Bednarz</i>	<i>Jurek Przeleieess</i>	
<i>Szemek Polak</i>		<i>Wawrzin Slatkow</i>
		<i>Joseph Bobrzik</i>

Vitek Golik

Maciej stary kaczmarz

Maciej Bobrzik

Marcin Bobrzik

*z Woytyrowskiego (dzierżył grunt
po połowie z panem Zmeskal)*

*Janek Wiejaczka
z Urbanowskiego (dzierżył grunt
po połowie z panem Zmeskal)*

Molitorissa (młynarka) Drzeslina

Wykazy dla wspomnianych wspólnot nie są zbyt obszerne. Każdy zwiera poniżej dziesięciu gospodarzy. Najmniejszą pod względem gospodarstw chłopskich było Wielopole. Najliczniejsza zaś grupa gospodarz egzystowała w Golejowie, natomiast Kamień widać dość wyraźnie cechował się dużym udziałem szlachty. Tu nawet poszczególne grunty dzielone były na chłopskie i rycerskie. Cechą wspólną miejscowości jest, fakt częstszego (więcej aniżeli raz) występowania we wspólnocie jednego nazwiska. W Golejowie aż czterech chłopów nosiło nazwisko Golik. Z tym że, wspomniany Mikołaj *Golik*, w 1719 lub rok wcześniej zmarł i w tym czasie wpisano najpewniej jego syna Jakuba. Dla wsi Kamień nazwiskiem najczęściej tu ówczasie występującym było nazwisko *Bobrzik*, natomiast w Wielopolu dwukrotnie pojawiło się nazwisko *Przeleiss* (może dzisiejsza forma nazwiska to Przeliorz?). Urządzenia gospodarcze występują w wykazie dość skromnie. W Golejowie działała Karczma, był nim ówczasie niejaki Maciej. Określenie „stary kaczmarz” pozwala sądzić, że już od dłuższego czasu prowadził karczmę golejowską. W przypadku Kamienia poznajemy tu młynarkę posługującą się nazwiskiem *Drzeslina*. Była to albo wdowa albo córka po Młynarzu o tym samym nazwisku, który tę funkcję w społeczności spełniał jeszcze w 1688 roku. W Kamieniu sytuacja chłopów była szczególnie ciekawa. Znane są tu nazwy czterech działek zwanych rolami: *Jureczkowska*, *Wiejaczkowska*, *Woytyrowska* i *Urbanowska*. Nie wiemy nic na temat pierwszej z wymienionych, natomiast nazwisko *Wiejaczka* występuje w wykazie – *Janek Wiejaczka*. Być może przodkowie Janka gospodarzyli dawniej na tym gruncie, który teraz był podzielony pomiędzy dział chłopski i rycerski. Z kolei nazwa działki *Woytyrowska* pochodzi najpewniej od rodziny *Woytyra*, w 1688 roku mieszkali tu Szczepan i Marcin *Woytyra*. Nazwa *Urbanowski* wywodzi się zapewne od chłopca *Urbanka*, który także gospodarzył tu w końcu XVII wieku. Z kolei nazwisko *Kuczera*, pojawiające się wśród gospodarzy Wielopola, świadczy o dużej ruchliwości niektórych rodzin. Co istotne *Michał Kuczera* żył we wsi należącej do państwa rybnickiego, a jego przypuszczalni krewniacy posługujący się nazwiskiem *Kuczera*, także mieszkali w wsiach państwa rybnickiego (*Smolna*, *Orzepowice* i *Ochojec*). Zatem zamknięty krąg przynależności jest tu dość mocno czytelny. W kwestii imion w tej części zestawienia również można wykazać przewagę imion uznawanych w tradycji jako chrześcijańskie, z tym że pojawiły się tu wcześniej nie występujące imiona: Mikołaj, Józef oraz Filip.

dr Bogdan Kloch

W następnym odcinku: Ligota (z Paruszowcem), Chwałowice, Zebrzydowice